

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “สัทธาเจตสิก — สภาพธรรมที่เกิดประกอบกับจิต คือ ความผ่องใส, สัทธาเจตสิก”

สัทธาเจตสิก อ่านตามภาษาบาลีว่า **สັด - ดา - เจ - ตะ - ลี - กะ** มาจากคำว่า **สัทธา** (สภาพ
 ธรรมที่ผ่องใส สะอาด เกิดขึ้นแล้วก็ทำให้จิตและสภาพธรรมที่เกิดขึ้นด้วย สะอาด) กับคำว่า **เจตสิก**
 (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต) รวมกันเป็น **สัทธาเจตสิก** แปลว่า สภาพธรรมที่เกิดประกอบ
 กับจิต คือ ความผ่องใส, แปลทับศัพท์เป็น **สัทธาเจตสิก** (เขียนเป็นไทยได้อีกอย่างหนึ่งว่า **ศรัทธา**
เจตสิก) **สัทธาเจตสิก** เป็นสภาพธรรมฝ่ายดีอย่างหนึ่ง เป็นเจตสิกที่ดึงดูดที่ติดร่วมด้วยกับจิตที่
 ดึงดูดทุกประเภท เป็นไปในในคุณความดีทั้งปวง **ศรัทธาจะเป็นอนุสสโนไม่ได้เลย** ข้อความในอัฐฐสาสนี
 อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ แสดงความเป็นจริงของศรัทธา ไว้ว่า

“ศรัทธา เมื่อเกิดขึ้น ย่อมข่มนิวรณ์ (อกุศลที่ทากันจิตไม่ให้เข้าไปในกุศล)ทั้งหลาย
 ย่อมทำให้กิเลสสงบ ย่อมทำให้จิตผ่องใส ย่อมทำจิตไม่ให้ขุ่นมัว”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง แสดงถึงความเป็นจริงของสิ่งที่มีจริง เพราะพระองค์ทรงตรัสรู้สิ่งที่มีจริง คือธรรมทุกอย่างตามความเป็นจริง จึงทรงแสดงสิ่งที่มีจริงแต่ละหนึ่งๆ อนุเคราะห์เกื้อกูลแก่สัตว์โลก เพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงว่า ธรรมเป็นธรรม ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน แม้แต่ศรัทธาก็เป็นสิ่งที่มีจริงอย่างหนึ่งด้วย ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ไม่ได้ศึกษาพระธรรม ไม่มีทางที่จะเข้าใจในสิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริงได้เลย ก็เข้าใจผิดพลาดเคลื่อนจากความจริง พุดในคำที่ไม่รู้จัก เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงต้องได้อาศัยคำจริงที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จึงจะมีความเข้าใจถูกต้องตรงตามความเป็นจริงได้ จะเห็นได้จริงๆ ว่าบุคคลผู้ที่มีพระมหารูณากว่าคนอื่นทั้งหมดก็คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเหตุว่าสัตว์โลกมีความไม่รู้ มีความเห็นผิด เข้าใจผิดในธรรม เพราะฉะนั้น เมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้ความจริงถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว จึงทรงมีพระมหารูณาแสดงพระธรรม เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์โลก จะได้มีความเข้าใจถูกเห็นถูก เมื่อมีความเข้าใจแล้ว ก็นำมาซึ่งสิ่งที่เป็นกุศลเพิ่มขึ้น ทั้งกาย วาจา ใจ จนถึงสามารถดับกิเลสตามลำดับขั้นได้ คำว่า ศรัทธา เป็นคำที่แต่ละคนคุ้นเป็นอย่างดี เพราะว่าคนในสังคมไทยก็ใช้คำนี้บ่อย แต่ว่าเวลาที่ใช้คำภาษาบาลี ก็ไม่ได้เข้าใจตามความหมายที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงความจริงของสภาพธรรมนั้นๆ เพราะศรัทธาก็คือ เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต) ที่อิงามประเภทหนึ่ง ที่เกิดกับจิตที่อิงามทั้งหมด เพราะฉะนั้น เวลาที่มีการพูดว่า เรามีศรัทธา ก็ต้องพิจารณาดูว่าเขาศรัทธาอะไร ถ้าเป็นไปในทางที่ผิดหมายความว่า เขาไม่เข้าใจคำว่าศรัทธา แต่เป็นความเห็นที่ผิด มีความเชื่อที่ผิดแล้วก็มีความมั่นคงขึ้น

ถ้าเขาเชื่อมาก ๆ ในความเห็นผิด ก็แสดงว่าความเห็นผิดต้องมากขึ้นตามกำลังของความเชื่ออย่างที่เราเห็นกันอยู่ซึ่งมีมากและหลากหลายเป็นอย่างยิ่ง มีตั้งแต่เห็นผิดเล็กๆ น้อยๆ เช่น กราบไหว้ต้นไม้แปลกๆ กราบไหว้สัตว์เดรัจฉานที่เกิดมามีรูปร่างแปลกๆ ด้วยความหวังความต้องการว่าจะได้โชคลาภ ก็มีการกล่าวกันว่าเขามีศรัทธา ตามความเชื่อนั้นๆ แต่ความจริงไม่ใช่ศรัทธาตามพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ยิ่งพอมีความเห็นผิดมากขึ้น ผู้คนก็กล่าวกันว่าเขามีศรัทธามาก แต่ก็ยังคงเป็นความเห็นผิดซึ่งไม่ใช่ศรัทธาจริงๆ นี่จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญยิ่ง ที่จะต้องมีการตั้งต้นในการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม เพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกตรงตามความเป็นจริง ศรัทธาเป็นสภาพธรรมที่ผ่องใส สะอาด เพราะขณะนั้นไม่มีอกุศลเกิดร่วมด้วยเลย เป็นปัจจัยให้สภาพธรรมทั้งหลายที่เกิดร่วมด้วยในขณะนั้นใสสะอาด ผ่องใส เพราะเหตุว่าไม่มีลักษณะของสภาพธรรมที่เป็นอกุศลใดๆ เกิดร่วมด้วยเลย และที่สำคัญ สภาพธรรมที่เป็นศรัทธาไม่ใช่ปัญญา เพราะปัญญาเป็นความเห็นที่ถูกต้อง ซึ่งจะเห็นได้ว่า บางครั้งบางขณะมีศรัทธาที่จะให้ท่านช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลอื่น แต่ก็ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในขณะนั้นว่าไม่ใช่เรา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคลไม่ใช่ตัวตน เป็นแต่เพียงสภาพธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยเท่านั้น ดังนั้น ศรัทธาก็คือศรัทธา ปัญญาก็คือปัญญา บางครั้งศรัทธาเกิดโดยไม่มีปัญญาเกิดร่วมด้วย แต่ว่าขณะใดก็ตามที่ปัญญาเกิดต้องมีศรัทธาเกิดร่วมด้วย นี่ก็เป็นความต่างกันของสภาพธรรมที่เป็นศรัทธากับสภาพธรรมที่เป็นปัญญา แต่ถ้าเป็นเพียงคำพูดทั่วๆ ไปของผู้ที่ไม่ได้ศึกษาธรรม ก็พูดผิดเข้าใจผิด พูดคำที่ตนเองไม่รู้จัก แต่ถ้าได้ศึกษาพระธรรมแล้วก็จะรู้ได้ว่าคำพูดใดถูก เช่น มีศรัทธาที่จะฟังคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องเป็นศรัทธาที่เป็นไปพร้อมกับความเห็นที่ถูกต้อง ที่รู้ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นใคร ทรงแสดงอะไร คำแต่ละคำเป็นประโยชน์อย่างไร แต่ละคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคำจริง เป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูลโดยตลอด เป็นประโยชน์คือทำให้สามารถเข้าใจในสิ่งที่กำลังมีกำลังปรากฏในขณะนั้นตามความเป็นจริงได้ถูกต้อง เพราะฉะนั้น ในขณะนั้นมีศรัทธาสภาพธรรมที่ใสสะอาด ไม่มีโลภะที่จะต้องการผลใดๆ ทั้งสิ้น ไม่มีโทสะ ความโกรธความขุ่นเคืองใจ ไม่มีความเห็นผิดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง แต่รู้ประโยชน์ว่าคำใดที่จะสามารถทำให้เข้าใจได้ถูกต้อง ในขณะจิตผ่องใส เป็นไปในทางที่เป็นกุศลดีงาม ในขณะนั้นเป็นลักษณะของศรัทธาแต่เวลาที่มีความเห็นที่ถูกต้องเกิดร่วมด้วย ความเห็นถูกก็เป็นลักษณะของปัญญา ซึ่งจะเห็นได้จริงๆ ว่า คนไทยใช้คำว่า ศรัทธากับอกุศลด้วย และใช้คำว่า ศรัทธากับกุศลด้วย แต่ในความเป็นจริงแล้วขณะใดที่เป็นอกุศล จิตย่อมไม่สะอาด จิตไม่ผ่องใส ย่อมไม่ใช่ศรัทธา เพราะฉะนั้น ศรัทธาจึงเป็นธรรมฝ่ายดี ที่เกิดร่วมกับจิตที่ดีงามเท่านั้น จะเกิดร่วมกับธรรมฝ่ายที่เป็นอกุศลไม่ได้เลย นี่คือความเป็นจริง ซึ่งก็ยากที่จะรู้ได้ เพราะเหตุว่า สภาพธรรมแต่ละหนึ่งก็ละเอียดลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่งและแตกต่างกันตามสภาพของธรรมนั้นๆ

แม้ว่า ธรรม จะยาก ละเอียด ลึกซึ้งเพียงใด แต่ก็สามารถเข้าใจได้ ถ้าเป็นผู้เห็นประโยชน์ของการได้เข้าใจความจริง มีความอดทน มีความเพียร มีความจริงใจ มีความตั้งใจมั่นที่จะเข้าใจอย่างถูกต้อง ไม่ขาดการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ความเข้าใจถูกเห็นถูกก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นทีละเล็กทีละน้อย ดังนั้น การมีโอกาสดังกล่าวได้ฟังได้ศึกษา

พระธรรม มีศรัทธาเห็นประโยชน์ของการได้เข้าใจความจริงนั้น มีค่าเป็นอย่างยิ่ง เพราะทุกคนต้องละจากโลกนี้ไปด้วยกันทั้งนั้น แต่จะจากไปแบบไหน แบบไม่รู้ความจริง ซึ่งจะต้องเกิดแล้วตายอย่างไม่มีที่สิ้นสุด หรือแบบที่ได้สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไว้ เป็นที่พึ่งต่อไป ก็ย่อมขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะเห็นประโยชน์ของพระธรรมหรือไม่อย่างไร เป็นธรรมที่เป็นหนัตกาไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]